STATISTIČKE ANALIZE

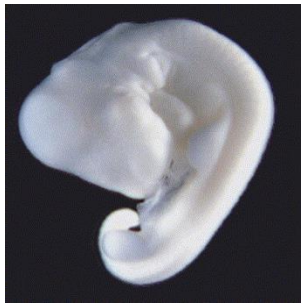

Statističke analize služe ***procjeni*** (*estimation*) parametara populacija te **testiranju hipoteza**.

Procjena – utvrđivanje kvantitativne vrijednosti parametra (varijable) populacije na temelju uzorka

- *Prosječna veličina srdele u populacijama južnog i sjevernog Jadrana*
- *Bazalna ekspresija CyP1A2 gena u stanici jetre zdravog muškarca*
- *Oksidativna oštećenja u mozgu nakon 2 sata korištenja mobilnog telefona na frevenciji 900 MHz*

Hipoteza je tvrdnja o parametru (varijabli) populacije.

- *Srdele u južnom Jadranu su manje nego one u sjevernom*
- *Srdele u jadranu pokazuju sezonalnost u veličini.*
- *Izloženost parama benzinskih motora u okolišno relevantnim koncentracijama tijekom 8 sati uzrokuje povišenu ekspresiju CyP1A2 gena u stanici jetre zdravog muškarca*
- *Inhibicija Tbx4 gena utječe na razvoj udova u embriju kokoške.*

Statističke metode ukazuju i na **podudarnost hipoteze o parametru populacije i podacima saklupljenim o uzorku**. Hipoteza je neophodna za biološka istraživačka pitanja i omogućuje utvrđivanje uzročno-posljedičnih odnosa, a testiranje hipoteze je informativnije od procjene.

TESTIRANJE HIPOTEZA

PITANJE – HIPOTEZA/VARIJABLE – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

TESTIRANJE STATISTIČKIH HIPOTEZA

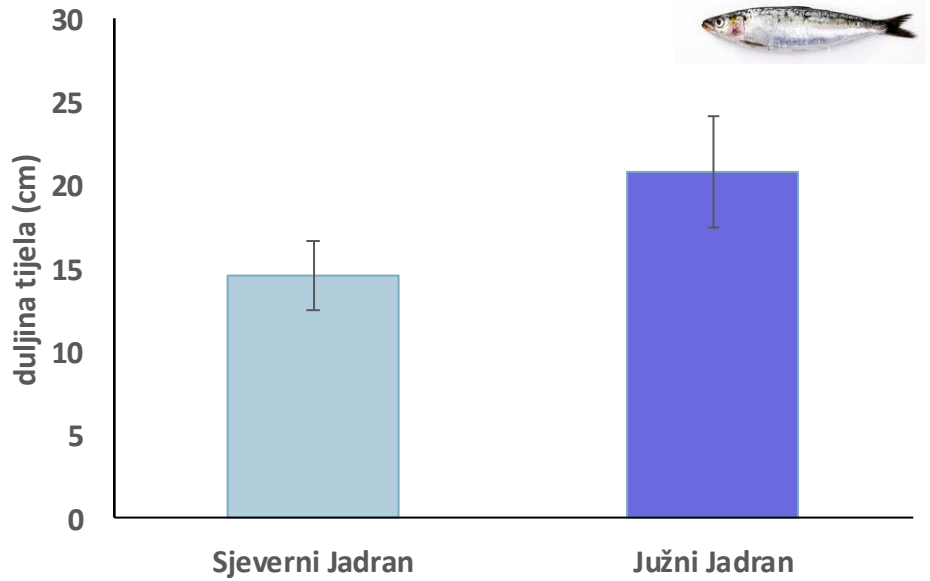
PITANJE – HIPOTEZA/VARIJABLE – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

Nul hipoteza (H_0) – nema učinka među varijablama, nema razlike među populacijama

Nul hipoteza se može samo odbiti, ne potvrditi

Odbijanjem nul hipoteze (statističkim testom) zaključujemo da podaci podržavaju alternativnu hipotezu (H_A) – populacije se razlikuju ili nezavisna varijabla ima učinak na zavisnu

- *Inhibicija Tbx4 gena utječe na razvoj udova u embriju kokoške.*
  Nul hipoteza je *Inhibicija Tbx4 gena ne utječe na razvoj udova u embriju kokoške.*
- *Srdele u južnom Jadranu su veće nego one u sjevernom.*
  Nul hipoteza je "Srdele u južnom i sjevernom Jadranu ne razlikuju se po veličini."

Procjena (*estimation*) nam daje uvid u magnitudu učinka.

TESTIRANJE HIPOTEZA

PITANJE – HIPOTEZA/VARIJABLE – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

Testiranjem statističke hipoteze uspoređujemo koliko podaci odstupaju od obrazaca koje očekujemo ako je nulta hipoteza točna!
Znanstvena hipoteza zapravo je pravo biološko pitanje, i znanstvenici postavljaju pretpostavke koje onda testiraju kroz statističke hipoteze.

Npr. znanstvena hipoteza bi bila da se srdele u Jadranu razlikuju po veličini, s pretpostavkom da su veće u južnom Jadranu zbog manje intenzivnog izlova

H_0 - *srdele u južnom i sjevernom Jadranu ne razlikuju se po veličini*
H_{A1} - *srdele u južnom i sjevernom Jadranu razlikuju se po veličini*
H_{A2} - *srdele u južnom Jadranu su veće od srdela u sjevernom Jadranu*

Alternativna hipoteza može biti jednostrana (H_{A2}) ili dvostrana (H_{A1}) *(one and two tailed)*

Dvostrana hipoteza uključuje vrijednosti na obje strane distribucije (srdele u južnom Jadranu su veće od srdela u sjevernom Jadranu i srdele u južnom Jadranu su manje od srdela u sjevernom Jadranu). Ukoliko postoji mogućnost za obje vrijednosti uvijek se koriste dvostrane hipoteze!

TESTIRANJE HIPOTEZA

- Parametri koje testiramo mogu biti srednje vrijednosti, varijance, korelacije, proporcije…
- Iznosimo najčešće **vrijednost statističkog testa, veličine uzoraka, deskriptivnu statistiku (zbog procjene učinka) i *P*- vrijednost**

Primjer: imaju li krastače veću preferencu korištenju jednog prednjeg uda?

18 krastača donešeno u labos, zavezan im je balon za glavu i bilježeno je s kojom prednjom nogom miču balon s glave

Bisazza et al. 1996. Right-pawedness in toads. *Nature* 379: 408.

H_0: učestalost korištenja prednjih udova je jednaka u *populaciji* (i.e., $p = 0.5$).

H_A: učestalost korištenja prednjih udova nije jednaka u *populaciji* (i.e., $p \neq 0.5$).

Dvostrani test – biološki je značajno i ako preferencijalno koriste lijevu i desnu nogu
(frekvencija p za desnu nogu <0.5, frekvencija p za desnu nogu >0.5)

H_0– 9 krastača koristi desnu, devet lijevu nogu (p=0.5)

Rezultat mjerenja – 14 od 18 krastača koristilo je desnu nogu!

JE LI OVO SLUČAJAN ILI ZNAČAJAN REZULTAT?

Rezultat mjerenja – 14 krastača koristilo je desnu nogu! JE LI OVO SLUČAJAN ILI ZNAČAJAN REZULTAT

Potrebno je utvrditi distribuciju mogućih uzoraka za H_0 (nul distribucija)

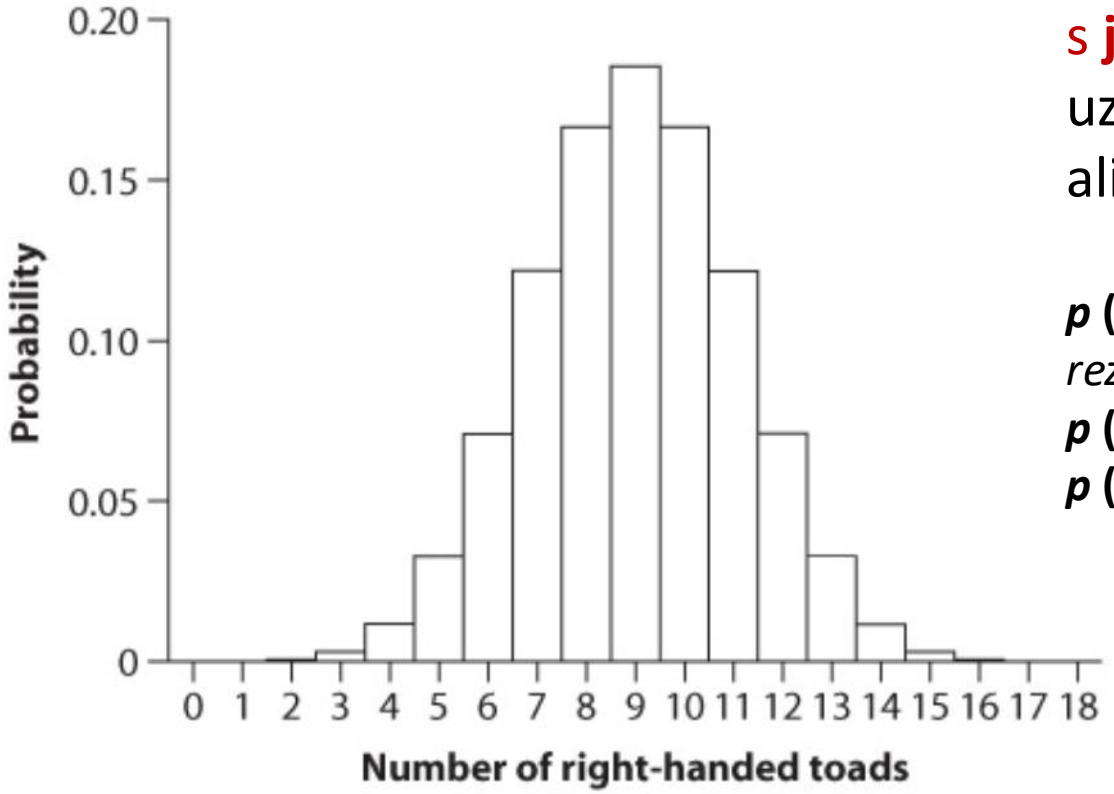

Figure 6.2-1
Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

Slučajnim uzorkovanjem 18 jedinki iz **populacije krastača** s **jednakim preferencijama** korištenja udova moguće je u uzorku dobiti od 0 do 18 jedinki koje koriste desnu nogu, ali je vjerojatnost svakog od tih događaja različita !

***p* (0) = 0.000004** (*4 slučajna uzorkovanja od 1.000.000 daje ovaj rezultat*)
***p* (9) = 0.1855** *(18,55 slučajnih uzorkovanja na 100 daje ovaj rezultat)*
***p* (18) = 0.000004**

P VRIJEDNOST

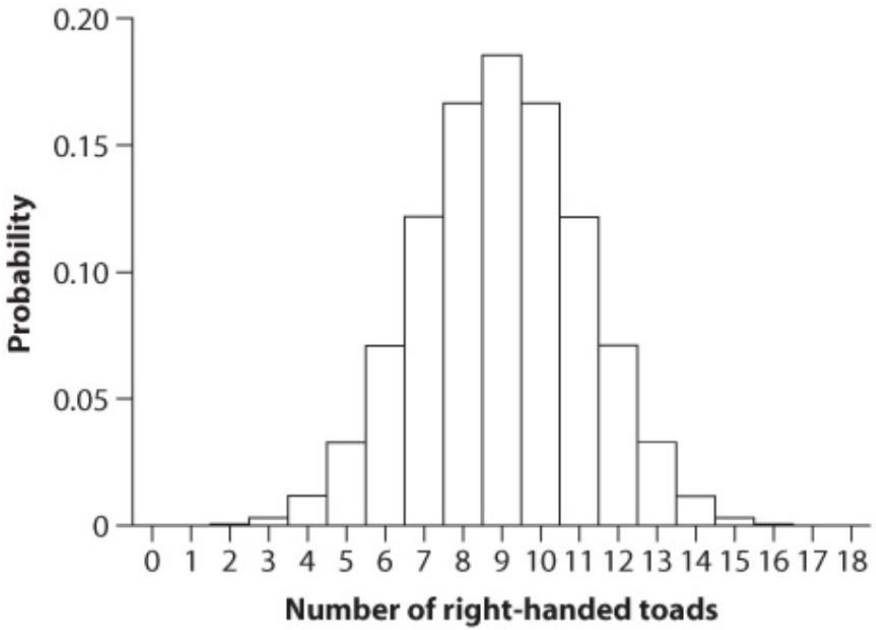
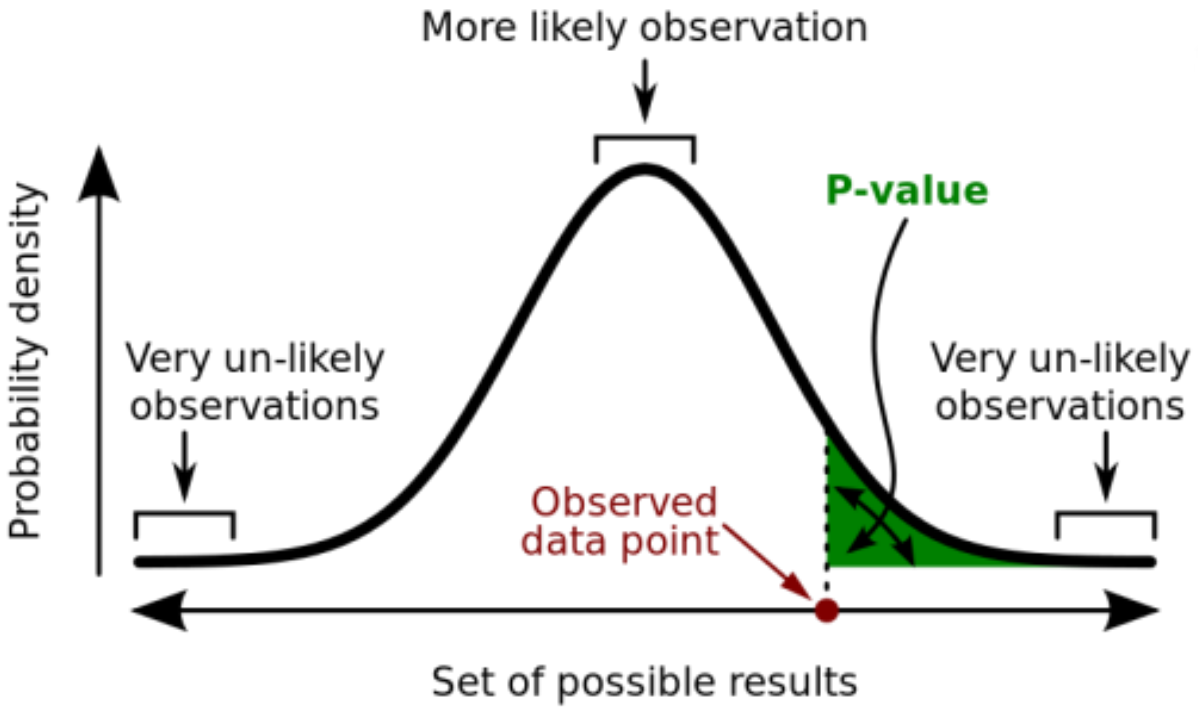

Figure 6.2-1
Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

- ***P* vrijednost nije vjerojatnost da je nul hipoteza točna ili kriva, nego MJERA NEKOMPTABILNOSTI PODATAKA SA STATISTIČKIM MODELOM (u širokom smislu vjerojatnost dobivanja tog rezultata ukoliko je nul hipoteza točna)**
- ***α je statistička značajnost testa, u biologiji je često 0.05***
- ***P* vrijednost govori o snazi dokaza da je nul hipoteza kriva, ali ne daje informaciju o snazi učinka!!**

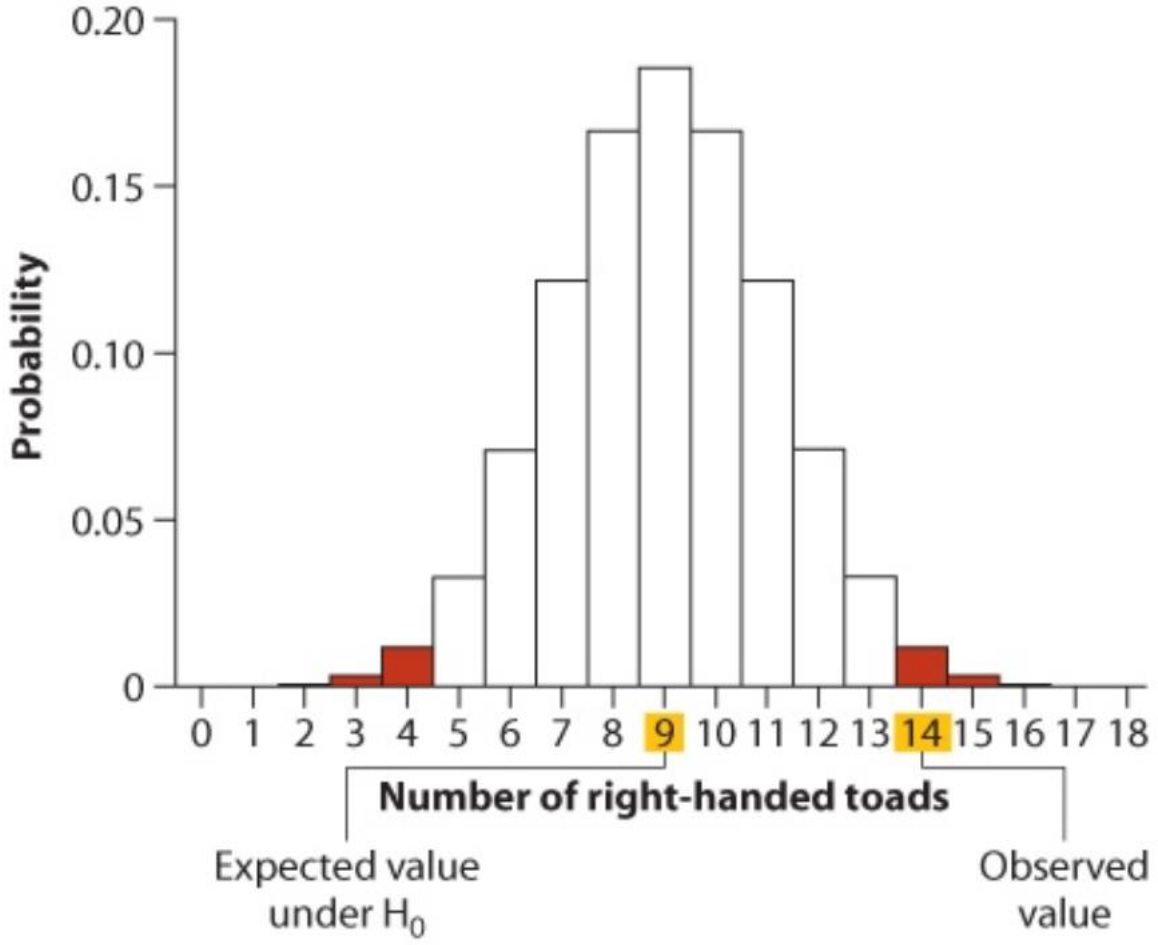

Figure 6.2-2
Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

p<0.05
ODBACUJEMO NUL HIPOTEZU

V [14 ili više desnonogih]=V[14]+V[15]+V[16]+V[17]+V[18]=0.0155, pomnožiti s 2 zbog dvostrukog testa, V=0.031 **TO JE *P*- VRIJEDNOST**

RELEVANTNOST REZULTATA, ZNAČAJNOSTI I UČINKA

- **provjeriti intervale pouzdanosti**

95% CI za vjerojatnost (p) da je žaba desnonoga

0.54 < p (desnonoge) < 0.91 – širok raspon, treba **povećati veličinu uzorka**

- **učinak (metoda procjene)** – npr. relativno povećanje varijable, 1%, 25%, 200 %
- **procjeniti biološku značajnost**
  - *npr. povećanje od 1 % bioraznolikosti u nekom području – kolika je ekološka značajnost!?*
  - *npr. povećanje od 2.5 % ekspresije gena Cyp1A1 – kolika je fiziološka značajnost*

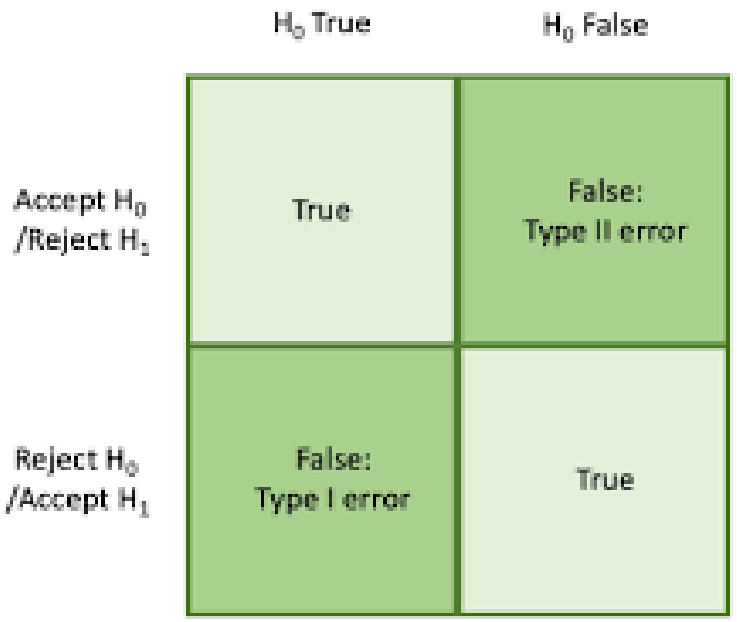
GREŠKE TIPA 1 I 2

Greška tipa 1 – odbijanje točne nul hipoteze

- “lažno pozitivni rezultat” (npr. nalazimo razliku koja ne postoji)

Greška tipa 2 – ne odbijanje netočne nul hipoteze (krivo prihvaćanje H_o)

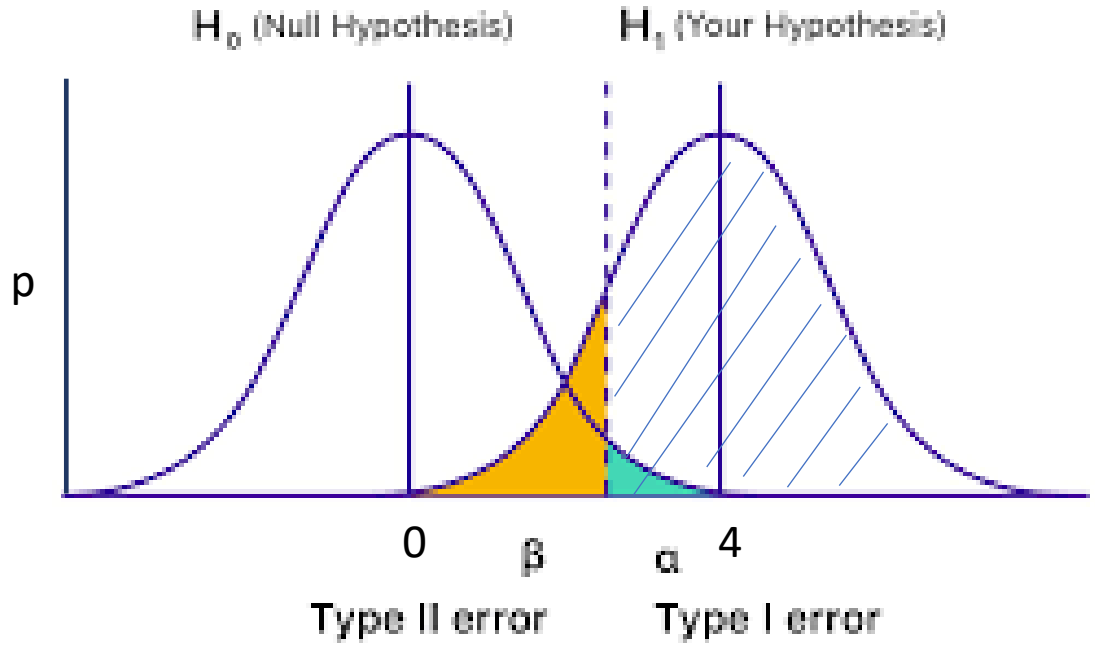
- “lažno negativni rezultat” (npr. ne nalazimo razliku koja postoji)

GREŠKE TIPA 1 I 2

Greška tipa 1 – odbijanje točne nul hipoteze

- definirana s *α, smanjuje se smanjivanjem α*
- *smanjivanje α dovodi i do povećanja greške tipa 2*
- npr. ako je *α=0.05 jednom u 20 puta činimo grešku tipa 1*

	H_0 True	H_0 False
Accept H_0 /Reject H_1	True	False: Type II error
Reject H_0 /Accept H_1	False: Type I error	True

H_0 – distribucija srednjih razlika uzoraka riba ako je H_0 točna (vrijednosti koje se mogu pojaviti slučajnim uzorkovanjima)
H_1 – distribucija srednjih razlika uzoraka riba ako je H_1 točna

Greška tipa 2 – ne odbijanje netočne nul hipoteze (krivo prihvaćanje H_o)

- **Snaga testa – 1- β (vjerojatnost da slučajan uzorak dovede do greške tipa 2)**
- **Povećana veličina uzorka smanjuje grešku tipa 2 i povećava snagu testa (uža distribucija H_1)**

GREŠKE TIPA 1 I 2

Greška tipa 1 – odbijanje točne nul hipoteze

- *npr. smatramo da je lijek učinkovit i kada nije*
- *npr. smatramo da su srdele različite u sjevernom i južnom Jadranu i ako nisu*
- *npr. smatramo da cjepiva uzrokuju autizam*

Greška tipa 2 – ne odbijanje netočne nul hipoteze (krivo prihvaćanje H_o)

- *npr. prihvatimo hipotezu da lijek nije učinkovit i kada je*
- *npr. prihvatimo hipotezu da srdele nisu različite u S i J Jadranu i ako jesu*
- *npr. smatramo da geni za nikotinske acetilholinske receptore (nAChRs) ne utječu na ovisnost o nikotinu*

Received: 23 January 2023 | Accepted: 13 November 2023
DOI: 10.1111/2041-210X.14270

Methods in Ecology and Evolution

REVIEW

Four principles for improved statistical ecology

Gordana Popovic[1] | Tanya Jane Mason[2,3] | Szymon Marian Drobniak[4,5] |

Najčešće greške

1) POSTAVLJANJE HIPOTEZE NA OSNOVU REZULTATA

2) NE IZNOŠENJE NE-ZNAČAJNIH REZULTATA

3) TESTIRANJE NULTE HIPOTEZE ZA KOJU ZNAMO DA JE KRIVA

4) KRIVA INTERPRETACIJA NE-ZNAČAJNIH REZULTATA KAO NE POSTOJANJE UČINKA ILI POVEZANOSTI

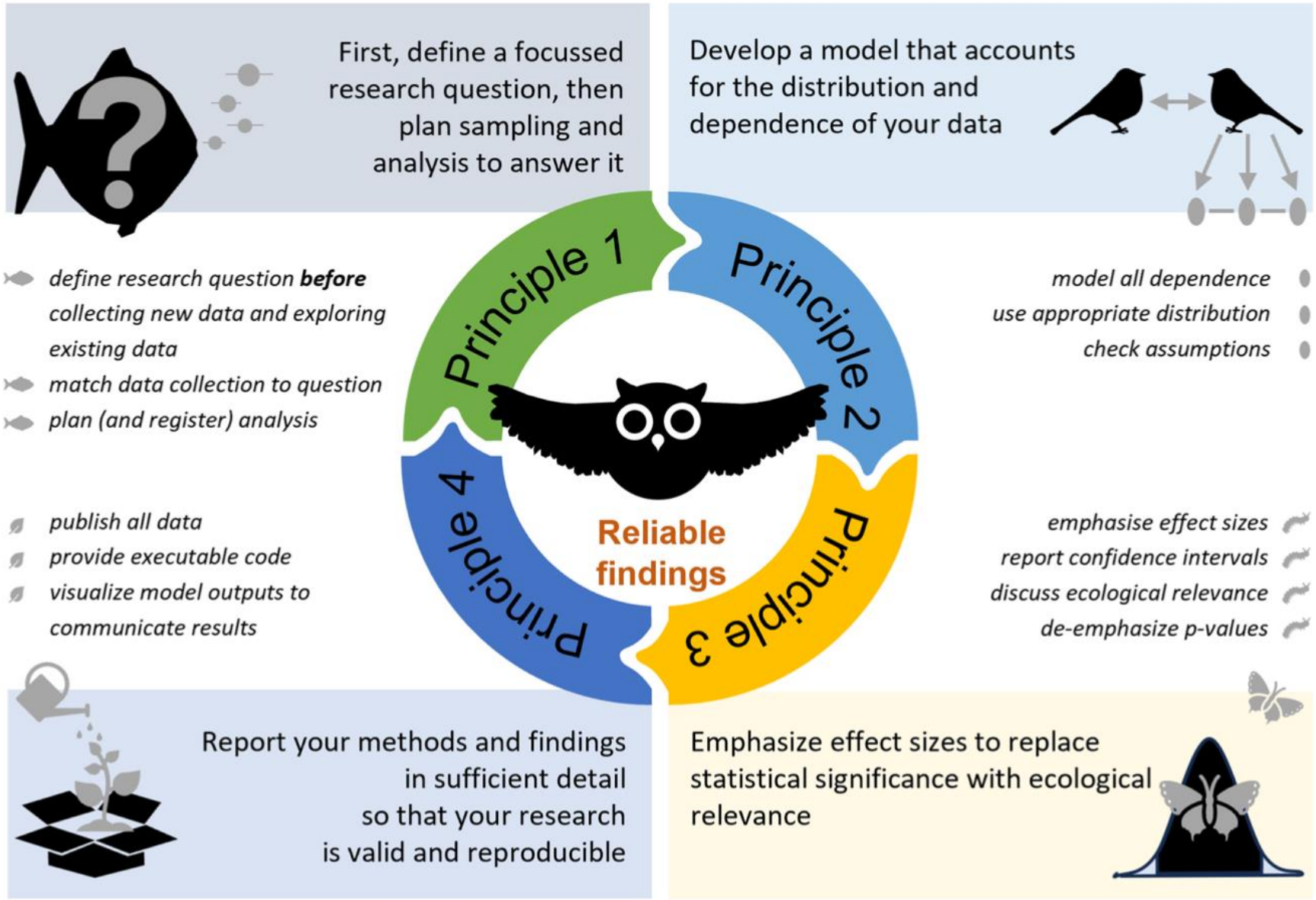
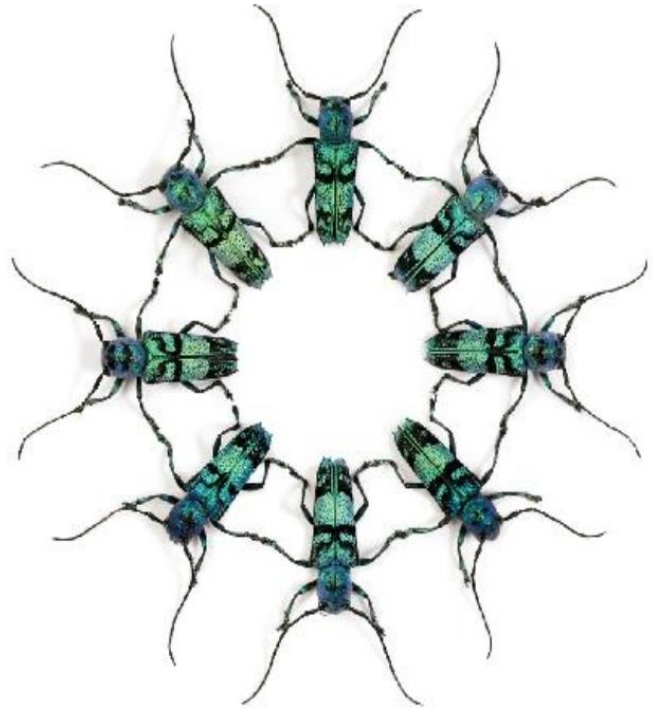

FIGURE 1 Four principles for improved statistical ecology.

The Analysis of Biological Data

WHITLOCK • SCHLUTER

SECOND EDITION